Συλλογή της Νομολογίας

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 16ης Ιανουαρίου 2014*

«Άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου — Οργανωμένα ταξίδια και οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις — Εθνική νομοθεσία που καθορίζει ελάχιστα ποσοστά όσον αφορά την εγγύηση με την οποία πρέπει να εξασφαλισθεί ο διοργανωτής ταξιδίων προκειμένου να επιστρέψει τα καταβληθέντα από τους καταναλωτές ποσά σε περίπτωση αφερεγγυότητας»

Στην υπόθεση C-430/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Fővárosi Ítélőtábla (Ουγγαρία) με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Ιουλίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Ilona Baradics,

Adrienn Bóta,

Éva Emberné Stál,

Lászlóné György,

Sándor Halász,

Zita Harászi,

Zsanett Hideg,

Katalin Holtsuk,

Gábor Jancsó,

Mária Katona,

Gergely Kézdi,

László Korpás,

Ferencné Kovács,

Viola Kőrösi,

Tamás Kuzsel,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ουγγρική.

Attila Lajtai,

Zsolt Lőrincz,

Ákos Nagy,

Attiláné Papp,

Zsuzsanna Peller,

Ágnes Petkovics,

László Pongó,

Zsolt Porpáczy,

Zsuzsanna Rávai,

László Román,

Zsolt Schneck,

Mihály Szabó,

Péter Szabó,

Zoltán Szalai,

Erika Szemeréné Radó,

Zsuzsanna Szigeti,

Nikolett Szőke,

Péter Tóth,

Zsófia Várkonyi,

Mónika Veress

κατά

QBE Insurance (Europe) Ltd Magyarországi Fióktelepe,

Magyar Állam,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Borg Barthet (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, M. Berger και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: A. Calot Escobar

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 1990, για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις (ΕΕ L 158, σ. 59).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των I. Baradics κ.λπ., πελατών ενός διοργανωτή ταξιδίων, και, αφετέρου, των QBE Insurance (Europe) Ltd Magyarországi Fióktelepe (στο εξής: QBE Insurance) και Magyar Állam, εκπροσωπούμενου από το Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (στο εξής: Ουγγρικό Δημόσιο), σχετικά με την ανάκτηση της προκαταβολής ή του πλήρους τιμήματος που είχε καταβάλει ο καθένας από τους εκκαλούντες της κύριας δίκης για την αγορά ενός οργανωμένου ταξιδιού.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η έβδομη, η δέκατη όγδοη, η εικοστή πρώτη και η εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 90/314 έχουν ως εξής:

«[εκτιμώντας] ότι ο τουρισμός παίζει έναν όλο και σημαντικότερο ρόλο στις οικονομίες των κρατών μελών· ότι τα οργανωμένα ταξίδια αποτελούν ουσιαστικό τμήμα του τουρισμού· ότι η ανάπτυξη και η παραγωγικότητα του κλάδου των οργανωμένων ταξιδιών στα κράτη μέλη θα τονωθούν αν θεσπιστεί, τουλάχιστον, ένας ελάχιστος αριθμός κοινών κανόνων προκειμένου να προσδοθεί στον κλάδο αυτό μια κοινοτική διάσταση··[…]

[...]

ότι ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής, που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση, πρέπει να φέρουν ευθύνη έναντι του καταναλωτή για την καλή εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση· ότι, επιπλέον, ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής πρέπει να φέρουν ευθύνη για τις ζημίες που προκύπτουν εις βάρος του καταναλωτή λόγω μη εκτελέσεως ή πλημμελούς εκτελέσεως της συμβάσεως, εκτός αν οι παραλείψεις που σημειώθηκαν κατά την εκτέλεση της σύμβασης δεν οφείλονται ούτε σε δική τους υπαιτιότητα ούτε σε υπαιτιότητα κάποιου άλλου παρέχοντος υπηρεσίες·

[...]

ότι θα ήταν προς όφελος, τόσο των καταναλωτών όσο και του επαγγελματικού κλάδου των οργανωμένων ταξιδίων, αν ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι διαθέτουν εγγυήσεις σε περίπτωση αφερεγγυότητας ή πτώχευσης·

ότι τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν την ευχέρεια να θεσπίζουν ή να διατηρούν, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια, αυστηρότερες διατάξεις για να προστατεύουν τον καταναλωτή».

4 Το άρθρο 1 της ως άνω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις που πωλούνται ή προσφέρονται προς πώληση στο έδαφος της Κοινότητας.»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) Οργανωμένο ταξίδι: ο προκαθορισμένος συνδυασμός τουλάχιστον δύο από τα ακόλουθα στοιχεία, εφόσον πωλείται ή προσφέρεται προς πώληση σε μία συνολική τιμή και εάν η διάρκεια της παροχής αυτής υπερβαίνει τις 24 ώρες ή περιλαμβάνει διανυκτέρευση:

   α) μεταφορά·

   β) δια[μονή]·

   γ) άλλες τουριστικές υπηρεσίες μη συμπληρωματικές της μεταφοράς ή της διαμονής που αντιπροσωπεύουν σημαντικό τμήμα του οργανωμένου ταξιδιού.

   Η χωριστή τιμολόγηση διαφόρων στοιχείων ενός και του αυτού οργανωμένου ταξιδιού δεν απαλλάσσει τον διοργανωτή ή τον πωλητή από τις υποχρεώσεις της παρούσας οδηγίας·

2) Διοργανωτής: το πρόσωπο το οποίο, κατά τρόπο μη ευκαιριακό, διοργανώνει [οργανωμένα] ταξίδια και τα πωλεί ή τα προσφέρει προς πώληση απ' ευθείας [ή] μέσω πωλητή.

3) Πωλητής: το πρόσωπο που πωλεί ή προσφέρει προς πώληση το οργανωμένο ταξίδι που έχει προγραμματίσει ο διοργανωτής·

[…]».

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της ως άνω οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η σύμβαση να τηρεί τις εξής αρχές:

α) ανάλογα με το οργανωμένο ταξίδι, η σύμβαση περιλαμβάνει τουλάχιστον τις ρήτρες που εκτίθενται στο παράρτημα·

β) όλες οι ρήτρες της σύμβασης συνομολογούνται γραπτώς ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο εύληπτο και προσιτό στον καταναλωτή και πρέπει να του κοινοποιούνται πριν τη σύναψη της σύμβασης. Ο καταναλωτής λαμβάνει αντίγραφο της σύμβασης·

γ) η διάταξη του στοιχείου β) δεν πρέπει να εμποδίζει να γίνονται […] κρατήσεις ή να συνάπτονται συμβάσεις [καθυστερημένες ή "της τελευταίας στιγμής"].»

7 Το άρθρο 4, παράγραφος 6, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 90/314 έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση που ο καταναλωτής καταγγείλει τη σύμβαση σύμφωνα με την παράγραφο 5 ή, για οιονδήποτε λόγο, άνευ υπαιτιότητας του καταναλωτή, ο διοργανωτής ματαιώσει το οργανωμένο ταξίδι πριν από τη συμφωνηθείσα ημερομηνία αναχώρησης, ο καταναλωτής δικαιούται να απαιτήσει:

α) είτε ένα άλλο οργανωμένο ταξίδι ιδίας ή ανώτερης ποιότητας, εφόσον ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής μπορεί να του το [προσφέρει]. Αν το προσφερόμενο οργανωμένο ταξίδι είναι κατώτερης ποιότητας, ο διοργανωτής υποχρεούται να καταβάλει στον καταναλωτή τη διαφορά τιμής·

β) είτε να ζητήσει την επιστροφή το συντομότερο δυνατό των καταβληθέντων από αυτόν ποσών βάσει της σύμβασης.»

8 Το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, της ως άνω οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής, που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση, να φέρουν ευθύνη έναντι του καταναλωτή για την καλή εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εν λόγω σύμβαση, ασχέτως του αν οι υποχρεώσεις αυτές πρόκειται να εκτελεσθούν από τους ίδιους ή από άλλους παρέχοντες υπηρεσίες, και με την επιφύλαξη του δικαιώματος του διοργανωτή ή/και του πωλητή να στραφεί κατ' αυτών των παρεχόντων υπηρεσίες.

2. Όσον αφορά τις ζημίες που προκύπτουν εις βάρος του καταναλωτή λόγω μη εκτελέσεως ή πλημμελούς εκτελέσεως της συμβάσεως, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής να φέρουν ευθύνη, εκτός αν αυτή η μη εκτέλεση ή πλημμελής εκτέλεση δεν οφείλεται ούτε σε δική τους υπαιτιότητα ούτε σε υπαιτιότητα κάποιου άλλου παρέχοντος υπηρεσίες […]

[…]».

9 Το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής, που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση, αποδεικνύουν ότι διαθέτουν επαρκείς εγγυήσεις κατάλληλες να εξασφαλίσουν, σε περίπτωση αφερεγγυότητας ή πτώχευσης, την επιστροφή των καταβληθέντων και τον επαναπατρισμό του καταναλωτή.»

10 Το άρθρο 8 της ως άνω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν αυστηρότερες διατάξεις στον τομέα που διέπει η παρούσα οδηγία, για να προστατεύουν τον καταναλωτή.»

11 Το άρθρο 9 της οδηγίας 90/314 προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 1992. Πληροφορούν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

2. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιωδών διατάξεων εσωτερικού δικαίου, τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία. Η Επιτροπή πληροφορεί σχετικά τα άλλα κράτη μέλη.»

Το ουγγρικό δίκαιο

12 Το άρθρο 15, παράγραφος 2, της κυβερνητικής πράξεως υπ' αριθ. 213/1996, για τη δραστηριότητα των διοργανωτών και των πωλητών ταξιδίων (az utazásszervező és -közvetítő tevékenységről szóló 213/1996. Korm. rendelet), της 21ης Δεκεμβρίου 1996 (στο εξής: κυβερνητική πράξη 213/1996), αποβλέπει στην εφαρμογή του άρθρου 2, σημεία 1 έως 3, της οδηγίας 90/314, καθώς και του άρθρου 7 αυτής.

13 Κατά το άρθρο 2 της κυβερνητικής πράξεως 213/1996, η δραστηριότητα του διοργανωτή ή πωλητή ταξιδίων μπορεί να ασκείται στην Ουγγαρία μόνον από τις ταξιδιωτικές επιχειρήσεις που πληρούν τις προβλεπόμενες στην ως άνω κυβερνητική πράξη προϋποθέσεις και οι οποίες, κατ' αίτησή τους, έχουν εγγραφεί στο επίσημο δημόσιο μητρώο που τηρεί η Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (αρμόδια για τις εμπορικές άδειες ουγγρική διοικητική αρχή· στο εξής: διοικητική αρχή). Μία εκ των προϋποθέσεων εγγραφής στο μητρώο αυτό είναι να διαθέτει η επιχείρηση περιουσιακή εγγύηση σύμφωνη προς τις επιταγές του άρθρου 8 της εν λόγω κυβερνητικής πράξεως.

14 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της κυβερνητικής πράξεως 213/1996 προβλέπει ότι η περιουσιακή εγγύηση μπορεί να συνίσταται σε:

«a) τραπεζική εγγύηση,

b) σύμβαση ασφαλίσεως καταρτισθείσα με μία ή περισσότερες ασφαλιστικές εταιρίες, η οποία μπορεί να συναφθεί και σε συνάρτηση του αριθμού των ταξιδιωτών (απευθείας υπέρ του καθενός εξ αυτών), ή

c) χρηματικό ποσό το οποίο έχει δεσμευθεί σε χωριστό λογαριασμό της ταξιδιωτικής επιχειρήσεως σε πιστωτικό ίδρυμα, για τους σκοπούς του άρθρου 10, παράγραφος 1 [...]».

Το ύψος της περιουσιακής εγγυήσεως πρέπει να αντιστοιχεί σε ορισμένο ποσοστό των προβλεπόμενων καθαρών εσόδων από την πώληση των οργανωμένων ταξιδίων ή να ανέρχεται σε ορισμένο ελάχιστο ποσό.

15 Όπως εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 7, της ως άνω κυβερνητικής πράξεως, το αργότερο στις 31 Μαΐου κάθε έτους, η ταξιδιωτική επιχείρηση οφείλει, αν απαιτείται, να αυξήσει την περιουσιακή εγγύηση στο αρμόζον ύψος το οποίο προκύπτει βάσει των καθαρών εσόδων από τις πωλήσεις κατά το έτος καταρτίσεως της τραπεζικής εγγυήσεως ή της συμβάσεως ασφαλίσεως ή της παρακαταθέσεως χρηματικού ποσού σε τραπεζικό ίδρυμα, υπολογιζόμενων βάσει του νόμου C του 2000, περί τηρήσεως λογιστικών βιβλίων (a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény).

16 Βάσει του συνδυασμού των άρθρων 8, παράγραφος 9, και 10, παράγραφος 1, στοιχεία a και b, της κυβερνητικής πράξεως 213/1996, η περιουσιακή εγγύηση πρέπει σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο να διασφαλίζει ότι καλύπτονται οι κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, της ως άνω κυβερνητικής πράξεως δαπάνες, προκαταβολές και ολόκληρα τιμήματα ταξιδίων, δηλαδή οι δαπάνες για την παροχή αρωγής στους ταξιδιώτες που περιέρχονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, όπως είναι ο επαναπατρισμός, και για τη μη ηθελημένη διαμονή τους, καθώς και οι προκαταβολές και τα πλήρη τιμήματα των ταξιδίων. Αν τα πραγματικά έσοδα των πωλήσεων υπερβαίνουν σε ποσοστό μεγαλύτερο του 10 % τα έσοδα που ελήφθησαν ως βάση για την κατάρτιση της περιουσιακής εγγυήσεως, η ταξιδιωτική επιχείρηση πρέπει να αναπροσαρμόσει το ύψος της εγγυήσεως βάσει των πραγματικών εσόδων των πωλήσεων μέσα σε πέντε εργάσιμες ημέρες και να υποβάλει αμελλητί σχετικό αποδεικτικό έγγραφο ενώπιον της διοικητικής αρχής.

17 Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της κυβερνητικής πράξεως 213/1996 προβλέπει ότι το ποσοστό ή το ελάχιστο ποσό εξαρτάται από το αν:

— τα οργανωμένα ταξίδια που διατίθενται στην αγορά πραγματοποιούνται από την Ουγγαρία προς την αλλοδαπή ή έχουν αφετηρία και προορισμό στην αλλοδαπή ή πραγματοποιούνται εντός της Ουγγαρίας·

— στην περίπτωση που τα οργανωμένα ταξίδια πραγματοποιούνται από την Ουγγαρία προς την αλλοδαπή ή έχουν αφετηρία και προορισμό στην αλλοδαπή, από το αν γίνεται κράτηση θέσεων σε μη τακτικές πτήσεις (πτήσεις «charter»), και

— από το αν οι απορρέουσες από εγγυημένη σύμβαση υποχρεώσεις υπερβαίνουν το 25 % των εσόδων. Εγγυημένη σύμβαση είναι η σύμβαση εκείνη που δεν επιτρέπει τη ματαίωση των συμφωνηθεισών παροχών και θεμελιώνει ως εκ τούτου υποχρέωση της ταξιδιωτικής επιχειρήσεως σε περιοδικώς επαναλαμβανόμενες καταβολές.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Το 2009, οι εκκαλούντες της κύριας δίκης συνήψαν συμβάσεις ταξιδιού με τον διοργανωτή ταξιδίων 5 Kontinens Utazási kft., βάσει των οποίων κατέβαλαν προκαταβολές και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ολόκληρο το τίμημα του ταξιδιού.

19 Ο ως άνω διοργανωτής ταξιδίων περιήλθε σε κατάσταση αφερεγγυότητας πριν την έναρξη των επίμαχων στην κύρια δίκη ταξιδίων.

20 Δυνάμει της συμβάσεως ασφαλίσεως, η οποία είχε τον χαρακτήρα περιουσιακής εγγυήσεως για τους διοργανωτές και πωλητές ταξιδίων και η οποία είχε συναφθεί μεταξύ του εν λόγω διοργανωτή και της QBE Insurance, η τελευταία ανέλαβε την υποχρέωση, σε περίπτωση επελεύσεως καλυπτόμενου ασφαλιστικού κινδύνου, να αποδώσει τις δαπάνες επαναπατρισμού και μη ηθελημένης διαμονής των ταξιδιωτών, καθώς και —εφόσον οι ως άνω δαπάνες δεν θα υπερέβαιναν το όριο καλύψεως των ασφαλιζόμενων κινδύνων— τα εισπραχθέντα για το ταξίδι πλήρη τιμήματα και προκαταβολές. Οι συμβαλλόμενοι προέβλεψαν ότι το όριο καλύψεως ανερχόταν σε 40 εκατομμύρια ουγγρικά φιορίνια (HUF).

21 Εξαιτίας αυτού του ορίου καλύψεως, στους εκκαλούντες της κύριας δίκης αποδόθηκε μόνο το 22 % των προκαταβολών ή των καταβληθέντων τιμημάτων.

22 Οι τελευταίοι άσκησαν έτσι αγωγή ενώπιον του πρωτοδικείου προκειμένου να υποχρεωθεί η QBE Insurance και το Ουγγρικό Δημόσιο να τους καταβάλουν ως αποζημίωση τις προκαταβολές και τα εξοφληθέντα τιμήματα των ταξιδίων στο μέτρο που δεν τους είχαν επιστραφεί.

23 Οι εκκαλούντες της κύριας δίκης υποστήριξαν ότι η κυβερνητική πράξη 213/1996 αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 7 της οδηγίας 90/314 και ότι, βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη βαρύνονται με υποχρέωση αποζημιώσεως σε περίπτωση που μια οδηγία δεν έχει εφαρμοσθεί ορθώς στο εσωτερικό δίκαιο.

24 Το πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή. Το εν λόγω δικαστήριο εκτίμησε μεταξύ άλλων ότι το Ουγγρικό κράτος είχε προβεί σε ορθή μεταφορά της οδηγίας 90/314 στο εσωτερικό δίκαιο.

25 Κατόπιν της ασκηθείσας ενώπιόν του εφέσεως των εκκαλούντων κατά της πρωτόδικης αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο επικύρωσε την εν λόγω απόφαση ως προς την QBE Insurance.

26 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Fővárosi itélőtábla, έχοντας αμφιβολίες για το συμβατό της κυβερνητικής πράξεως 213/1996 προς τις διατάξεις της οδηγίας 90/314, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συμμορφώνεται προσηκόντως ο εθνικός νομοθέτης στα άρθρα 7 και 9 της οδηγίας [90/314], δηλαδή εξασφαλίζει την κατάλληλη προστασία των ιδιωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας ή πτωχεύσεως των διοργανωτών ή των πωλητών ταξιδίων, καθόσον προβλέπει ότι το ύψος της περιουσιακής εγγυήσεως την οποία παρέχει ο διοργανωτής ή ο πωλητής ταξιδίων πρέπει να αντιστοιχεί σε ορισμένο ποσοστό των προβλεπόμενων καθαρών εσόδων από την πώληση των οργανωμένων ταξιδίων ή σε ελάχιστο ποσό;

2) Στο μέτρο που μπορεί να διαπιστωθεί παράβαση εκ μέρους του κράτους, είναι η παράβαση αυτή κατάφωρη ώστε να θεμελιώνει υποχρέωση αποζημιώσεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

27 Δυνάμει του άρθρου 99 του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν ερώτημα που υποβάλλεται με αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι ταυτόσημο με ερώτημα επί του οποίου το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί, όταν η απάντηση σε τέτοιο ερώτημα μπορεί να συναχθεί σαφώς από τη νομολογία ή όταν δεν υπάρχει καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απάντηση που προσήκει στο υποβληθέν με αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ερώτημα, το Δικαστήριο, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, μπορεί οποτεδήποτε να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη.

28 Το εν λόγω άρθρο έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

29 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν τα άρθρα 7 και 9 της οδηγίας 90/314 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, η οποία, κατά τα εκτιθέμενα από το αιτούν δικαστήριο, αρκείται να καθορίσει το ύψος της εγγυήσεως την οποία πρέπει να παράσχει ο διοργανωτής ή ο πωλητής ταξιδίων βάσει ενός καθοριζόμενου ποσοστού των καθαρών εσόδων από τις προβλεπόμενες πωλήσεις οργανωμένων ταξιδίων κατά τη λογιστική χρήση που λαμβάνεται υπόψη ως βάση αναφοράς ή βάσει ενός καθοριζόμενου ελάχιστου ποσού.

30 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το σύστημα συνεργασίας που εγκαθιδρύει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ στηρίζεται σε σαφή διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας δυνάμει του άρθρου αυτού, η ερμηνεία των εθνικών διατάξεων επαφίεται στα δικαστήρια των κρατών μελών και όχι στο Δικαστήριο, το οποίο δεν είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί της συμβατότητας των κανόνων του εσωτερικού δικαίου με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης. Αντιθέτως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που άπτονται του δικαίου της Ένωσης και παρέχουν στο δικαστήριο αυτό τη δυνατότητα να εκτιμήσει τη συμβατότητα κανόνων του εσωτερικού δικαίου προς τη νομοθεσία της Ένωσης (αποφάσεις της 6ης Μαρτίου 2007, C-338/04, C-359/04 και C-360/04, Placanica κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-1891, σκέψη 36, καθώς και της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, Συλλογή 2009, σ. I-7633, σκέψη 37).

31 Μολονότι από το γράμμα των προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της συμβατότητας διατάξεως του εθνικού δικαίου με το δίκαιο της Ένωσης, τίποτα δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να δώσει χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο παρέχοντάς του τα ερμηνευτικά στοιχεία που άπτονται του δικαίου της Ένωσης και τα οποία θα του παράσχουν τη δυνατότητα να αποφανθεί το ίδιο επί της συμβατότητας

του εσωτερικού δικαίου με το δίκαιο της Ένωσης (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 11ης Οκτωβρίου 2007, C 443/06, Hollmann, Συλλογή 2007, σ. I-8491, σκέψη 21, και της 16ης Φεβρουαρίου 2012, C-25/11, Varzim Sol, σκέψη 28).

32 Συναφώς, υπενθυμίζεται καταρχάς ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 επιβάλλει στον διοργανωτή του ταξιδιού την υποχρέωση να διαθέτει επαρκείς εγγυήσεις κατάλληλες να εξασφαλίσουν, σε περίπτωση αφερεγγυότητας ή πτωχεύσεως, την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών και τον επαναπατρισμό του καταναλωτή, δεδομένου ότι ο σκοπός των εγγυήσεων αυτών είναι η προστασία του καταναλωτή από τους οικονομικούς κινδύνους που απορρέουν από την αφερεγγυότητα ή την πτώχευση του διοργανωτή του ταξιδιού (βλ. απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1996, C-178/94, C-179/94 και C-188/94 έως C-190/94, Dillenkofer κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-4845, σκέψεις 34 και 35).

33 Συνεπώς, ο βασικός σκοπός της διατάξεως αυτής είναι να εξασφαλισθεί ο επαναπατρισμός των καταναλωτών και η επιστροφή των καταβληθέντων από αυτούς ποσών σε περίπτωση αφερεγγυότητας ή πτωχεύσεως του ως άνω διοργανωτή (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσα απόφαση Dillenkofer κ.λπ., σκέψεις 35 και 36).

34 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, επισημαίνεται καταρχάς ότι οι εκκαλούντες της κύριας δίκης ευρέθησαν εκτεθειμένοι στους κινδύνους τους οποίους σκοπεί να αποκρούσει το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314. Ειδικότερα, έχοντας καταβάλει χρηματικά ποσά πριν την αναχώρηση, εκτέθηκαν στον κίνδυνο απώλειας των ποσών αυτών.

35 Εν συνεχεία, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 74 της αποφάσεώς του της 15ης Ιουνίου 1999, C-140/97, Rechberger κ.λπ. (Συλλογή 1999, σ. I-3499), ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 περιλαμβάνει την υποχρέωση αποτελέσματος που έγκειται στην παροχή στους μετέχοντες σε οργανωμένο ταξίδι δικαιώματος να λάβουν εγγυήσεις για την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών και τον επαναπατρισμό τους σε περίπτωση πτωχεύσεως του διοργανωτή ταξιδίων και ότι η εγγύηση αυτή σκοπεί ακριβώς να προφυλάξει τον καταναλωτή από τις συνέπειες της πτωχεύσεως, ασχέτως των αιτίων αυτής.

36 Η ως άνω ερμηνεία του άρθρου 7 της οδηγίας 90/314 επιρρωννύεται από τον σκοπό που αυτή πρέπει να επιδιώκει, ο οποίος έγκειται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dillenkofer κ.λπ., σκέψη 39).

37 Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 63 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Rechberger κ.λπ., ότι δεν υφίστανται ούτε στις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 90/314 ούτε στο κείμενο του ως άνω άρθρου 7 ενδείξεις ότι θα μπορούσαν να τεθούν περιορισμοί στην προβλεπόμενη από το εν λόγω άρθρο εγγύηση.

38 Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι μια εθνική ρύθμιση μεταφέρει ορθώς στο εσωτερικό δίκαιο τις υποχρεώσεις από το εν λόγω άρθρο 7 μόνον εάν έχει ως αποτέλεσμα, ασχέτως των λεπτομερειών της, να εγγυάται πράγματι στον καταναλωτή την επιστροφή όλων των χρηματικών ποσών που κατέβαλε και τον επαναπατρισμό του σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Rechberger κ.λπ., σκέψη 64).

39 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει όμως ότι, στη διαφορά της κύριας δίκης, ήταν δυνατή η επιστροφή μόνον ενός μέρους των ποσών που είχαν καταβληθεί από τους εκκαλούντες της κύριας δίκης δυνάμει της κατά το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 εγγυήσεως.

40 Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο, αποκλειστικώς αρμόδιο για την ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου, να διαπιστώσει αν η κατάσταση αυτή προκλήθηκε λόγω του γεγονότος ότι το προβλεπόμενο από τον εθνικό νομοθέτη σύστημα, δεδομένου του συγκεκριμένου τρόπου υπολογισμού του ύψους της εγγυήσεως, έχει ως αποτέλεσμα να προβλέπεται μη επαρκής κάλυψη της επιστροφής των

καταβληθέντων από τον καταναλωτή ποσών και των δαπανών τυχόν επαναπατρισμού, καθόσον το σύστημα αυτό είναι διαρθρωτικώς ανίκανο να λάβει υπόψη τα γεγονότα που συντελούνται στον οικείο οικονομικό τομέα.

41 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία οι λεπτομερείς ρυθμίσεις της οποίας δεν έχουν ως αποτέλεσμα να εγγυώνται πράγματι στον καταναλωτή την επιστροφή όλων των χρηματικών ποσών που κατέβαλε και τον επαναπατρισμό του σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει αν τέτοια είναι η περίπτωση της επίδικης, στο πλαίσιο της ενώπιόν του διαφοράς, εθνικής νομοθεσίας.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

42 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν, στο μέτρο που το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει ότι το ύψος της περιουσιακής εγγυήσεως που παρέχεται από τον διοργανωτή ή τον πωλητή ταξιδίων καθορίζεται σε ορισμένο ποσοστό των προβλεπόμενων καθαρών εσόδων από τις πωλήσεις του οργανωμένου ταξιδιού ή σε ελάχιστο ποσό, η ως άνω νομοθεσία συνιστά κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης η οποία θεμελιώνει δικαίωμα αποζημιώσεως.

43 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι μια παράβαση είναι κατάφωρη όταν ένα θεσμικό όργανο ή κράτος μέλος έχει υπερβεί, κατά την άσκηση της κανονιστικής εξουσίας του, κατά τρόπο κατάδηλο και σοβαρό τα όρια που επιβάλλονται στην άσκηση των εξουσιών του. Συναφώς, μεταξύ των στοιχείων που ίσως χρειαστεί να συνεκτιμήσει το αρμόδιο δικαστήριο περιλαμβάνεται ο βαθμός σαφήνειας και ακρίβειας του παραβιαζομένου κανόνα (απόφαση της 26ης Μαρτίου 1996, C-392/93, British Telecommunications, Συλλογή 1996, σ. I-1631, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

44 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας διατάξεως, εθνική ρύθμιση μεταφέρει ορθώς στο εσωτερικό δίκαιο τις υποχρεώσεις από το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 μόνον εάν έχει ως αποτέλεσμα, ασχέτως των λεπτομερειών της, να εγγυάται πράγματι στον καταναλωτή την επιστροφή όλων των χρηματικών ποσών που κατέβαλε και τον επαναπατρισμό του σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Rechberger κ.λπ., σκέψη 64).

45 Απόκειται στα εθνικά δικαστήρια να ελέγξουν αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις ευθύνης των κρατών μελών λόγω παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης.

46 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία δεν έχει ως αποτέλεσμα να εγγυάται πράγματι στον καταναλωτή την επιστροφή όλων των χρηματικών ποσών που κατέβαλε και τον επαναπατρισμό του σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων. Εφόσον το κράτος μέλος δεν διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως ως προς την έκταση των κινδύνων που πρέπει να καλύπτονται από την εγγύηση την οποία οφείλει να παράσχει ο διοργανωτής ή ο πωλητής ταξιδίων στους καταναλωτές, κριτήρια τα οποία θα είχαν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της εκτάσεως της ως άνω εγγυήσεως θα ήταν προδήλως ασυμβίβαστα προς τις απορρέουσες από την εν λόγω οδηγία υποχρεώσεις και θα συνιστούσαν ως εκ τούτου κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, η οποία, με την επιφύλαξη της διαπιστώσεως της υπάρξεως άμεσου αιτιώδους συνδέσμου, θα μπορούσε να επισύρει την ευθύνη του οικείου κράτους μέλους.

47 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 έχει την έννοια ότι το κράτος μέλος δεν διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως ως προς την έκταση των κινδύνων που πρέπει να καλύπτονται από την εγγύηση την οποία οφείλει να παράσχει ο διοργανωτής ή ο πωλητής ταξιδίων στους καταναλωτές. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει αν τα κριτήρια τα οποία θέτει το οικείο κράτος μέλος για τον καθορισμό του ύψους της εν

λόγω εγγυήσεως έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της εκτάσεως των κινδύνων που πρέπει να καλύπτει η ως άνω εγγύηση, οπότε στην περίπτωση αυτή τα ως άνω κριτήρια θα ήταν προδήλως ασυμβίβαστα προς τις απορρέουσες από την εν λόγω οδηγία υποχρεώσεις και θα συνιστούσαν κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης η οποία, με την επιφύλαξη της διαπιστώσεως της υπάρξεως άμεσου αιτιώδους συνδέσμου, θα μπορούσε να επισύρει την ευθύνη του οικείου κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 1990, για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία οι λεπτομερείς ρυθμίσεις της οποίας δεν έχουν ως αποτέλεσμα να εγγυώνται πράγματι στον καταναλωτή την επιστροφή όλων των χρηματικών ποσών που κατέβαλε και τον επαναπατρισμό του σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει αν τέτοια είναι η περίπτωση της επίδικης, στο πλαίσιο της ενώπιον του διαφοράς, εθνικής νομοθεσίας.**

2) **Το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 έχει την έννοια ότι το κράτος μέλος δεν διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως ως προς την έκταση των κινδύνων που πρέπει να καλύπτονται από την εγγύηση την οποία οφείλει να παράσχει ο διοργανωτής ή ο πωλητής ταξιδίων στους καταναλωτές. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει αν τα κριτήρια τα οποία θέτει το οικείο κράτος μέλος για τον καθορισμό του ύψους της εν λόγω εγγυήσεως έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της εκτάσεως των κινδύνων που πρέπει να καλύπτει η ως άνω εγγύηση, οπότε στην περίπτωση αυτή τα ως άνω κριτήρια θα ήταν προδήλως ασυμβίβαστα προς τις απορρέουσες από την εν λόγω οδηγία υποχρεώσεις και θα συνιστούσαν κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης η οποία, με την επιφύλαξη της διαπιστώσεως της υπάρξεως άμεσου αιτιώδους συνδέσμου, θα μπορούσε να επισύρει την ευθύνη του οικείου κράτους μέλους.**

(υπογραφές)